

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Q. 215. Quid præterea notandum sit circa suspicionem & iudicium temerarium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42561

respondet se non esse moraliter certum, sed facile posse falli. *Vid. Bon. de rest. d. 2. q. 7. p. 1.*

A D D E N D A.

1176 Q. 215. *Quid præterea notandum sit circa suspensionem & iudicium temerarium.* Bz. Seqq. §. 1. Nomine communi suspensionis veniunt dubitatio, suspicio strictè, & opinio. Dubitatio, est vel positiva suspensio assensûs post proposita indicia boni & mali, vel positivum iudicium de eo, quòd res sit dubia, attamen semper cum propensione ad assensum de malo. Suspicio, est assensus de eo, quòd re ipsa lateat aliquid, propter quod possit quis malè sentire de proximo. Opinio, est assensus de malo proximi, ita hæsitans & formidolosus, ut si assentiens interrogaretur, reflectens se diceret rem non esse certam, sed ad summum fortè ita se habere: atque in hanc explicationem videntur recidere ea, quæ fusè habent Lugo de Just. d. 14. s. 2. & Haun. t. 2. à num. 515. ubi è contrà notant per iudicium temerarium iustitiæ oppositum, intelligi assensum, quo quis sine sufficiente fundamento iudicat malum de proximo, cum firmitate, ita ut ex modo tendendi non velit ab eo iudicio recedere nec ultra investigare veritatem, sed ex illo procedere ad actiones circa talem personam; atque ideo rectè infert Mol. d. 13. n. 4. viros timoratos rarò hinc peccare mortaliter, quia vel deest actus voluntatis, qui causare debet illam firmitatem, vel plena advertentia & deliberatio. Dixi, iudicat malum, nam si quis sine sufficiente fundamento iudicet bonum de proximo, erit quidem iudicium temerarium & imprudens, attamen non injuriosum.

§. 2.

§. 2. Quantum ex genere suo peccatum sit temeraria suspicio in communi sumpta, etiam comprehendendo opinionem, non convenit inter Authores, *Bann.* & alii apud *Less.* l. 2. c. 9. n. 15. dicunt suspensionem temerariam planè deliberatam de gravi malo proximi semper esse peccatum mortale. quia est læsio in gravi bono spirituali, cui homo præeligeret jacturam magni boni temporalis: consentit *Less.* n. 21. si ex pravo affectu & non ex imbecillitate humana faciat, atque illi pertinaciter inhæreat. E contra *Caj.* *7lls.* t. 4. d. 3. n. 122. & plerique alii apud *Steph.* t. 4. d. 6. n. 36. cum *Dian.* p. 3. t. 5. R. 31. dicunt semper esse veniale, quia non tollitur absolutè fama, sed tantùm diminuitur aut redditur dubia. *Mol.* *Less.* *Dica.* st. l. 2. t. 2. d. 12. dub. 3. *Lug.* n. 14. *Bonaesp.* *Steph.* alii que sic distinguunt, si adsit gravis temeritas, fore mortale, uti si ex levi indicio opineris de Religioso, quòd incestarit suam matrem, aut de viro sancto, quòd sit hæreticus, nam ex hac enormitate mali & probitate personæ læsæ multùm crescit hæc temeritas: E contra si temeritas ob raram ejusmodi circumstantiã non augeatur, meritò cum comuni censendũ est semper esse veniale tantùm.

§. 3. Qua nvis judicium temerarium sit minus peccatum quàm detractio, tamen graviter prohibetur, *Matth.* 17. & *Luc.* 6. nolite judicare & non judicabimini, nolite condemnare & non condemnabimini, ideòque est mortale ex genere suo, uti habet communissima cum *S. Thom.* 2. 2. q. 60: a. 3. nam æquivalenter imponit proximo falsum crimen, quem sine causa habet, v. g. pro adultero; & de se radix est etiam externi contemptus ac dehonorationis, ergo homines meritò graviter sunt inviti de tali judicio. Neque per hoc excusatur gravitas, quòd fama, quæ auferitur, statim possit restitui, nam te-

merè judicans de se comparatus est ad persistendum in suo iudicio, uti n. 1176. dictum est.

1179 §.4. Temeritas potest dupliciter contingere, uti notat *Haun.* n. 520. vel advertendo, quòd indicia sint insufficientia, vel tantum nolendo inquirere, an indicia sint sufficientia, attamen advertendo obligationem inquirendi, & ita communiter contingit; posset autem temeritas deprehendi hac regulâ, nempe si indicia secundum se sint indifferentia aut raro conjuncta cum aliquo effectu, temerarium est ex illis colligere talem effectum: E contra si secundum se ut plurimum sint conjuncta, non erit temerarium; possunt tamen aliqua respectu unius personæ aut materiæ, & non respectu alterius esse sufficientia, uti intelligetur ex seqq. Quænam autem materia censeri debeat gravis in iudicio temerario dicitur à n. 1194.

1180 §.5. Si adsint probabilia indicia pro eo, quòd aliquis sit malus, licitum est positivè dubitare seu iudicare dubium esse, an sit bonus an malus, quia nemo rationabiliter potest esse invitus, si hoc, quod verè dubium est, ego iudicem esse dubium. E contra si adsint motiva utrimque probabilia, aliqua pro eo, quòd sit bonus, alia pro eo, quòd sit malus, videtur esse injuria, si positivè iudicetur malus, quia in dubio nemo est condemnandus, & in æquali causa melior est conditio possidentis, *Lug. Haun.* n. 522. & alii contra *Less.* n. 37. *Petsch.* & alios, qui dicunt hoc esse tantum contra Charitatem, & quidem leve: Nihilominus in eo casu non est opus positivè iudicare esse bonum, sed suspendi potest omnis assensus, quia nemo tenetur se exponere periculo errandi: notantque omnes, si adsint talia utrimque motiva, licitum esse reflexè iudicare utramque partem esse probabilem, nempe probabile

bile esse, quòd fit malus, & probabile esse, quòd fit bonus, nihil determinatè asserendo de ipso objecto directo; hoc tamen iudicium, quo iudicatur esse probabiliter malus, debet esse tantùm speculativum & non practicum, id est, sic iudicans debet se gerere, ac si alter esset bonus, nec debet hoc iudicio regulare futurum affectum aut ullam aliam actionem in præiudicium ipsius.

§. 6. Temerarium & superstitiosum est ex nomine baptismali conijcere, an aliquis fit probus vel improbus, fidelis aut infidelis &c. uti contra Juristas aliquos docent *Bart. Rayn.* aliique communissimè cum *Gob. in Exp. t. 2. à n. 343.* quia nomina ex se non inclinant ad malos vel bonos mores, & imponuntur independentè à complexione hominis, quæ tum adhuc ignota est, & antècedenter ad futura contingentia, quæ soli Deo nota sunt. 1181

§. 7. Si corpus hominis fit, non ex morbo, vulnere aut alio accidente, sed ex natura deforme, præsumunt multi Juristæ animam inesse non bonam, hinc absolutè verum esse dicit *Tiraq. Species corporis simulacrum est mentis figuræq; probitatis,* & *Menoch.* ait, fieri non potest, ut qui omnino deformatus est, bonus sit; testaturq; *Lean.* Judices in praxi facere, ut si duo cum paribus indiciis accusentur, priùs torturæ subijciatur deformatus quàm pulcher: sed *Gob. t. 11. n. 1019.* rectè rejicit illud dictum *Menochii*: quamvis autem ejusmodi Judices non damnet, rectè tamen concludit esse temerarium ex sola deformitate corporis suspicari mortale vitium alicujus, quia deformitas provenit ex physicis causis planè naturalibus, & constat singula sæcula tulisse homines corpore deformes & animo admodum præstantes ac bonos. 1182

§. 8. Si quis emat venenum, & non emat à te, ne- 1183

que ad te spectet impedire damnum, quod inde potest oriri, temerarius es, si suspiceris emi ad nocendum, quia nulla honesta causa est, cur id timere vel suspicari debeas; in dubio autem, per se loquendo, quisque præsumi debet bonus, cum sit in possessione innocentia. E contra si à te emat, vel ad te spectet impedire damna, quæ inde possunt oriri, potes timere & suspicari malum animum, quantum necessum est ad impediendū damnum, quod tibi vel alteri inde oriri posset, ita *Molin. Disp. 14. Carden. in 1. Crisi. D. 6. à n. 263. Petsch. de Restitut. Quæst. 5. Artic. 2.* Ratio est, quia ad vitandum peccatum vel damnum Proximi, in tantum præsumi potest alter esse malus, quantum necesse est ad illud præcavendum, uti notant Juris-Periti apud *Carden.* talis enim præsumptio non causat iudicium de improbitate alterius, sed tantum dubitationem, quæ ob magnitudinem periculi prudens est & iusta, ideoque alter non potest esse rationabiliter invitus: sic si videas hominem noctu hærentem ante domum tuam, non peccas timendo malum & parando defensionem, in quo tamen præsumis illum esse iniquum, antequam probes, nihilominus justè præsumis, si non facias magis, quam requiritur ad securitatem tuam: notat tamen *Stephan. n. 40.* expedire tum formare tale iudicium, non nego hominem illum esse bonum, imò (quantum ad me) habeo pro bono, tamen nolo propterea subire periculum, quod subesse posset, si fortè sit malus.

1184 §. 9. An sit vel non sit temerarium, si credam, quod unus affirmat, colligi debet præcipuè ex circumstantiis illius, qui dicit, & de quo dicit, nam si ille, qui dicit, sit homo, qui communiter nimis liber est in loquendo, nec multum curat, sitne verum an falsum, quod loquitur, aut si sit malè affectus

ctus erga illum, de quo dicit, aut si ex illius depressione sperare possit commodum, temerarius ero, si credam: de cetero, si non adsit talis circumstantia, non ero temerarius, si credam.

§. 10. Quamvis mulier conjugata soleat se inebriare, temerarium est (saltem in Germania) ideo judicare esse adulterā, quia scitur multas in Germania esse bibaces, quæ tamen servant fidem conjugale: quòd si esset puella vel vidua, *Gob. in Quin T. 5. c. 43. Num. 63.* dicit non fore peccatum suspicari esse leviculam; hoc tamen non videtur sufficere ad iudicium. Dixi, *saltem in Germania*: quia si esset in Gallia, in Italia aut in Hispania, *Gobat* dicit non fore peccatum judicare, quòd sit prostituta pudicitia, sed verius videtur, quòd accedere debeant alia indicia, ut hoc finè temeritate judicari possit. 1185

§. 11. Si Titius accipiat rem Caji, vel si res Caji 1186
reperiatur apud Titium, Titius non semper poterit judicari esse fur, nam si accipit modo non insueto, uti solent opifices vicini quandoque ab officina alterius absentis accipere instrumentū aut aliud simile, quod restituere solent, tunc præsumi non debet voluisse furari, nisi aliunde esset suspectus, & aliunde accederent conjecturæ: è contrà si accipiat modo insueto, v. g. non ad usum nunc, sed occultando, præsumi potest esse fur, *Haunold. n. 272*; similiter quamvis res tua reperiatur in aliena domo, nō ideo poteris præsumere furē, nisi aut homo improbus sit, aut clam acceperit & occultet, aut vili pretio à fure emerit, aut solitus sit à furibus emere, his enim casibus est præsumptio contra ipsum, nisi aut furem ostendat, aut designet, à quo emerit, si enim dicat se emisse à transeūte vel ab ignoto, non evitabit suspicionē mali, uti docent *Perez & Haunoldus n. 278*, habeturque clarè L. 5, Cod. De Furtis.

§. 12.

1187 §. 12. Si temerè judicem malum grave de homi-
ne, quem non nosco, nec dignoscam posthac, non
est mortale, quia talis ignotus non potest notabili-
ter ægre ferre meum judicium, uti homo larvatus,
quē nō possum noscere, notabiliter ægre non feret,
quamvis judicē esse malū, *Mol. Lugo n. 26. Nec refert,*
quòd graviter peccarem, si talem, quamvis ignotū,
graviter percuterē, *Nam percussio graviter afficit*
ipsū, prout est hic homo, qui tangitur, quāvis enim
nō noscam, tamē illi graviter malè facio: è contrā si
lædas famā ipsius, non lædis ipsum, prout est par-
ticularis hic homo, quia nō cognoscis eū ut talem,
sed lædis ipsum sub ratione comūni hominis, cum
quo stat, quòd adhuc bene sentias de ipso, prout est
particularis hic homo, v. g. de Titio larvā induto
temerè judicas, quòd sit impudicus grassator, & ta-
men de eodem Titio scis, & interrogatus dices
non esse talem, ergo Titius non potest de illo judi-
cio tuo temerario esse graviter invitus.

1188 §. 13. Tenendum est cum communi contra *Mol.*
D. 13. n. 1, quòd judiciū temerarium specie distin-
guatur à detractione, uti satis probat communis
sensus & praxis Fidelium, qui in Confessione se de
his seorsim accusant; & rationem dat *Lugo n. 33,*
quia per judicium temerarium non aufertur fama
radicalis sive notitia habitualis de bono alterius,
sed solūm fama formalis, id est, assensus talis noti-
tiæ, qui enim temerè judicat, sufficienter advertit
temeritatem, ergo non tollit radicem bonæ existi-
mationis, sed hanc per se ipsum recuperare potest:
è contrā per detractionem tollitur utraque fama
apud audientem, ita ut non redeat bona existi-
matio, nisi ab extrinseco meliùs informetur.

1189 Q. 216. *Quenam sint motiva contra hæc peccata te-
meritatis. Bl. Decem eorum suggerit & fusè explicat*

Lan-